

Резолюція семінару
«Програма розвитку гідроенергетики до 2026 року:
регіональний рівень (басейн Дністра)»
м. Чернівці, 28.07.2017

[Семінар проведено у рамках проекту Національного екологічного центру України «Розвиток гідроенергетики України – громадський аналіз в контексті євроінтеграційних процесів», який виконується під егідою Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС і Української національної Платформи Форуму Східного Партнерства, та фінансується Європейським Союзом і Міжнародним фондом «Відродження» у рамках проекту «Громадська синергія».

Метою проекту є залучення громадськості до реалізації реформ в енергетичній сфері шляхом використання інструментів, передбачених Угодою про асоціацію].

Розглянувши Програму розвитку гідроенергетики на період до 2026 року (затверджена розпорядженням КМУ від 13 липня 2016 р. № 552-р, далі – Програма), та усвідомлюючи загрози, які пов'язані з її реалізацією, учасники семінару «Програма розвитку гідроенергетики до 2026 року: регіональний рівень (басейн Дністра)» вважають за необхідне заявити про таке:

1. Програмою передбачено будівництво 6 нових ГЕС на Дністрі, 5 із них – на території Національного природного парку «Дністровський каньйон», який у 2008 р. віднесено до переліку семи чудес України та входить до складу загальноєвропейської Смарагдової мережі.

Реалізація планів будівництва на Дністрі 6 ГЕС унеможливить реалізацію зобов'язань щодо розвитку на Подністер'ї територій природно-заповідного фонду (ПЗФ), взятих на себе Україною у контексті виконання Угоди про асоціацію з ЄС, Указу Президента про створення НПП «Дністровський каньйон» та Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року. Схвалення Програми відбулося без проходження процедур стратегічної екологічної оцінки та повідомлення зацікавлених сторін, що порушує зобов'язання України за Конвенцією про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо).

Розрахунки розробників Програми жодним чином не враховують наскільки останніми роками обмілили ріки в Україні загалом, і Дністер зокрема, а на приватних об'єктах у криницях значно знизилися рівні води для питних та господарських потреб.

Будівництво шести ГЕС на Дністрі оцінюється Програмою у 20 млрд. грн. і призведе до затоплення понад 4 тис. га сільсько-господарських угідь, деяких населених пунктів, спотворення унікального

природного об'єкту – Дністровського каньйону. Каскад Дністровських ГЕС дозволить збільшити виробництво гідроелектроенергії лише на піввідсотка відносно нинішнього рівня загальнодержавної генерації.

Водночас оцінку шкоди довкіллю та збитків, які зазнають громадяни через будівництво 6 ГЕС на Дністрі, не зроблено. Не виконано оцінку незворотних втрат, які зазнають водна екосистема Дністра та екосистеми прилеглих територій. І ці збитки зростатимуть щороку внаслідок фрагментації та деградації річки. Програмою не враховано вартість виведення об'єктів гідроенергетики з експлуатації та майбутнього відновлення порушених екосистем.

[Довідка:

- порушується екосистема річки, водою заливаються близько 4500 га лісів, заплавлених луків та орних земель;
- фрагментація екосистеми річки погіршує якість води і впливає на гідрологічний режим річки, що буде катастрофою для річки – вона перетвориться на каскад ставків із «стоячою» водою, що загниває;
- з роками водосховища замулюватимуться і на дні накопичуватимуться сотні тисяч тон токсичних речовин, а об'єм води зменшуватиметься, і вони перетворяться у підводні сміттєзвалища;
- зарегулювання стоку Дністра призведе до повної трансформації руслових та прируслових екосистем, зменшення їх біорізноманітності, що суперечить принципам діяльності низки установ природно-заповідного фонду;
- підняття рівня води у водосховищах призводить до підвищення рівня ґрунтових вод і підтоплення не тільки прибережних, а навіть віддалених ділянок, а при маловодді, викликає процес засолення ґрунтів із втратою їх рільничої придатності.]

Постає питання: чи розумним є рішення будівництва шести гребель на Дністрі за позичені гроші, щоб отримати через 10 років мізерне збільшення виробництва гідроелектроенергії ціною знищення єдиної ще живої річки України – Дністра? Чому не звертається увага на значно більші очікувані прибутки від туризму, риболовлі, чистої води, рекреації, заповідання, ніж прибуток від виробництва електроенергії?

У той самий час, сонячна чи вітрова електростанція такої САМОЇ потужності коштуватиме у рази дешевше, займатиме меншу площу для виробничих потреб та є реальною альтернативою будівництву ГЕС у Середньому Подністер'ї.

2. Вважаємо вкрай неефективною довкільну політику Уряду, особливо у сфері управління водними ресурсами; мають місце нехтування правами громадян на безпечне довкілля та наростання загроз національній безпеці держави.

3. Уряд України повинен зупинити впровадження цієї Програми, розпочати діалог з експертами та громадськістю щодо інноваційного суспільно-економічного розвитку країни з врахуванням екосистемного підходу, зокрема щодо вибору шляху розвитку гідроенергетики й енергетики України загалом. Пропонуємо утворити національну експертну групу із запровадження цілісного екосистемного управління в енергетиці У складі Дорадчої групи з питань сталого розвитку.

4. Впевнені, що виробництво енергії як таке не може переважати загалом інші інтереси суспільства. Закликаємо Уряд України запровадити Керівні принципи збалансованого розвитку гідроенергетики ЄС, які передбачають два головні принципи її розвитку: збалансованість та глобальний підхід до формування енергетичної політики.

5. Вимагаємо повністю врахувати потенціал Україна для досягнення енергонезалежності та перейти на шлях низьковуглецевого розвитку. Реалізація цього потенціалу потребує впровадження управління державою, спрямованого на еко-збалансований розвиток та забезпечення високої якості життя громадян, громад та держави у цілому, а не на задоволення інтересів окремих олігархічних груп у різних галузях економіки. Прикладом порушення такого підходу є непрозоре ухвалення Урядом Програми розвитку гідроенергетики на період до 2026 року, яке ставить під загрозу якість і саме життя мільйонів українців і стан довкілля, однак задовольняє корпоративні інтереси гідроенергетиків і атомників. Реалізація цієї Програми загрожує остаточним знищенням головних річок України – Дніпра, Дністра, Південного Бугу й їх басейнів, незліченної кількості природних, археологічних та історико-культурних пам'яток українського народу, викличе примусове переселення тисяч людей, вкрай загострить і так складну ситуацію із постачанням питної води. На жаль, програма розвитку гідроенергетики в Україні не може розцінюватись як складова стратегії сталого розвитку, інтегрованого управління водними ресурсами. Це секторальна, вузько відомча програма, виконана у технократично-радянському дусі.

6. Вимагаємо прискорити внесення змін до відповідних нормативно-правових актів щодо обов'язкового проведення громадських слухань на національному рівні державних програм розвитку, проектів будівництва великих промислових об'єктів, у тому числі об'єктів енергетики і, зокрема, гідроенергетики та гідроспоруд, у відповідності до європейських практик; необхідна ефективна судова реформа, яка дозволить громадянам мати інструменти впливу на прийняття рішень щодо довкілля.

7. Звертаємося до українських науковців, яким надається або може

бути надана Програма на експертизу, із проханням об'єктивно оцінити загрози, які створює ця Програма.

8. Закликаємо фінансові установи, до яких звертатимуться виконавці проектів Програми за позиками, – не фінансувати проекти, загрозливі як для довкілля, так і для людей.

9. Звертаємося до місцевих громад, територіям яких загрожують агресивні наміри гідроенергетиків, об'єднатись і стати на захист свого природного права жити на прабатьківській землі.

10. Закликаємо громадські організації надавати необхідну організаційну, інформаційну та правову допомогу громадам у протидії агресивній діяльності гідроенергетиків та атомників. НЕЦУ залишає за собою право і надалі проводити громадську роз'яснювальну й агітаційну роботу щодо небезпеки реалізації розбудови нових гідроелектростанцій на річці Дністер та інших великих та малих річках України.

Звертаємося до громадян із закликом стати на захист природного довкілля, національних цінностей, яким загрожує руйнування у разі реалізації цієї Програми, і на захист своїх конституційних прав.

Віriamo, що український народ подолає ці виклики, а рівність перед Законом та повага до екологічного імперативу будуть втілені у життя!

Ми категорично проти реалізації «Програми розвитку гідроенергетики на період до 2026 року».

Ми вимагаємо проведення стратегічної довкільної оцінки цієї програми та широкого громадського обговорення її наслідків.

Ми розглядаємо ріки України в умовах глобальної зміни клімату як джерела питної води надзвичайної цінності й як середовище життя багатьох живих істот і людини, а не лише як виробничий ресурс для корпорацій.

Учасники семінару:

Андрій Тирчик	Держекоінспекція в Тернопільській області, заст. начальника відділу
Аурелія Трийта	газета «Погляд»
Вікторія Уситменко	Чернівецький природоохоронний патруль, начальник управління
Віталій Шаравара	Голова Кам'янець-Подільського ВП НЕЦУ, канд. техн. наук
Володимир Горбулик	НТУ «ХП», декан Чернівецького факультету, канд. техн. наук, доцент
Галина Проців	Голова ЕК «Край»
Георгій Веремійчик	ВП НЕЦУ «Вітер Змін», експерт проекту

Дмитро Гулевець	ВП НЕЦУ «Вітер Змін», експерт проекту, канд. техн. наук
Ігор Касіяник	Кам'янець-Подільський ВП НЕЦУ, канд. геогр. наук
Любомир Царик	Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка, докт. геогр. наук, професору, зав. кафедри геоекології
Людмила Брушнівська	Держекоінспекція у Чернівецькій області, начальник відділу
Людмила Чопюк	Дністровсько-Прутське БУВР, начальник відділу водних ресурсів
Марія Шевчук	представник громади Чернівців
Микола Білоконь	Управління екології і природних ресурсів Чернівецької ОДА, начальник
Микола Близнюк	Косівський ВП НЕЦУ
Оксана Сусяк	Верховинський ВП НЕЦУ
Оксана Тарасова	ВП НЕЦУ «Вітер Змін»
Олександр Вікирчак	НПП Дністровський каньйон, начальник відділу науки
Олександр Степаненко	ВГО «Зелений світ»
Ольга Гарновецька	Коломийський ВП НЕЦУ
Орест Сінгалевич	Управління екології і природних ресурсів Тернопільської області, начальник
Петро Голопапа	телеканал «Буковина», редактор
Роман Дзумедзей	Івано-Франківський ВП НЕЦУ
Роман Савінський	Коломийський ВП НЕЦУ
Руслан Гаврилюк	Голова ВП НЕЦУ «Вітер Змін», канд. геол. наук., керівник проекту
Сергій Люшняк	ЕК «Край». заступник голови
Юрій Масікевич	Голова Буковинської філії НЕЦУ «Крона», докт. біол. наук, професор
Юрій Ющенко	Чернівецький національний університет. зав. кафедро. гідрометеорології, докт. геогр. наук, професор
Ярослав Мовчан	Голова НЕЦУ, докт. біол. наук, лауреат державної премії України в галузі науки і техніки